

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА
281-29/18
Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр.13377 датум: 24.04.2018.г.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Извештај о посети Служби за психијатрију Опште болнице „Др Лаза К. Лазаревић“ - Шабац

Београд, април 2018. године

МАНДАТ НАЦИОНАЛНОГ МЕХАНИЗМА ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима, и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсменима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Секретаријат Националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ, чији је мандат одређен чланом 4. Опционог протокола за превенцију тортуре. Секретаријатом руководи секретар НПМ у складу са смерницама заменика Заштитника грађана, задуженог за заштиту права лица лишених слободе.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ², којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеној установи. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

¹ „Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011.

² Потписан 12. децембра 2011. године.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

УСТАНОВА	Општа болница „Др Лаза К. Лазаревић“ Шабац – Служба за психијатрију
РАЗЛОГ ПОСЕТЕ	Обављање послова Националног механизма за превенцију тортуре (НПМ) у складу са чл. 2а Закона о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака („Сл. лист СЦГ - Међународни уговори“, бр. 16/2005 и 2/2006 и „Сл. гласник РС - Међународни уговори“, бр. 7/2011)
ЦИЉ ПОСЕТЕ	Праћење поступања по препоруци Заштитника грађана, бр. 61 – 1885/14 од 10. марта 2015. године и сагледавање актуелног стања у Служби психијатрије - Опште болнице „Др Лаза К. Лазаревић“ Шабац
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана
ДАТУМ ПОСЕТЕ	03. април 2018. године
НАЈАВА ПОСЕТЕ	Посета је најављена
САСТАВ ТИМА ЗА ПОСЕТУ	- Милош Јанковић, заменик Заштитника грађана - Јелена Самарџић, Заштитник грађана/НПМ

СЛУЖБА ЗА ПСИХИЈАТРИЈУ - ОПШТА БОЛНИЦА „ДР ЛАЗА К. ЛАЗАРЕВИЋ“ ШАБАЦ

Разговор са руководством Службе за психијатрију

На почетку посете тим НПМ обавио је разговор са начелником Службе за психијатрију Опште болнице у Шапцу, затеченим лекарима психијатрима и главном сестром на одељењу о питањима од значаја за поступања према пацијентима са менталним сметњама који се налазе на хоспиталном лечењу, посебно у погледу њихове заштите од било ког облика злостављања. Нарочита пажња посвећена је питањима примене мере физичког спутавања и изолације према пацијентима са менталним сметњама, добровољној хоспитализацији пацијената са менталним сметњама, престанку на медицинску меру, укључености пацијената у психо – социјалне активности, боравку пацијената на свежем ваздуху и материјалним условима на психијатријском одељењу.

Током разговора, начелник Службе за психијатрију истакао је да сви пацијенти који су добровољно смештени у Болници на лечењу, односно по основу њихове слободно изражене воље, Болницу могу да напусте када год желе. Пре одлуке да напусте одељење и лечење потребно је да се јаве надлежном лекару психијатру како би се написала отпусна листа, а лекар психијатар пре отпуштања из Болнице зарад добробити пацијента обавештава родбину или стараоца пацијента који напушта Болницу и лечење.

Пацијенти који су задржани у Болници без престанка по одлуци надлежног суда, Болницу могу да напусте само по накнадној одлуци тог суда, уз претходно прибављено мишљење судског вештака. Начелник Службе је навео да је у том погледу сарадња суда и лекара добра, као и да се суд увек одазива позиву психијатра да одржи рочиште у Болници и саслуша пацијента пре доношења одлуке о његовом задржавању. Међутим, у Основном суду у Шапцу само један судија је задужен за рад по предметима у вези недобровољне хоспитализације лица с менталним сметњама, тако да може доћи до отежаног спровођења процедуре недобровољне хоспитализације. Када је поступајући судија на одмору/боловању истог нема ко да замени, па се поставља питање шта радити са пацијентом кога треба принудно задржати на лечењу.

Имајући у виду хитност поступка и кратке рокове за доношење одлуке о задржавању без престанка, став НПМ је да је оправдано да се у Основном суду у Шапцу одреди још један судија за поступање у предметима за доношење одлука о задржавању лица са менталним сметњама у психијатријској установи без њиховог престанка.

Пре доношења одлуке о задржавању, суд прибавља мишљење психијатра са листе судских вештака о томе да ли је задржавање оправдано. Судски вештак је по правилу психијатар запослен у Болници, али није психијатар који је примио пацијента на смештај, нити психијатар који је учествовао у конзилијарном прегледу приликом доношења одлуке о задржавању пацијента на лечењу. Такође, психијатар који је донео одлуку о задржавању пацијента без престанка, не учествује у конзилијарном прегледу приликом доношења одлуке о томе да ли је пацијента потребно задржати даље на лечењу.

НПМ сматра да психијатра запослен у Болници који је одлуком суда одређен за вештака у ванпарничном поступку покренутом по обавештењу/предлогу Болнице, треба да без одлагања обавести суд и лице о чијем се задржавању одлучује, као и његовог законског заступника о разлозима за његово искључење или изузеће.

Број лекара психијатара на одељењу у тренутку посете био је 8 и 13 медицинских техничара, док је пацијената било 36. У ноћној смени је обично један лекар, медицинска сестра и техничар. Медицинско особље наводи да се редовно пишу молбе директору Болнице за пријем у радни однос више запослених.

Према наводима начелника Службе, у Шапцу постоји дневни боравак за лица са менталним сметњама, а ускоро би требало да се боравак оваквог типа отвори и у Општини Богатић. Циљ боравка јесте да се унапреди социјални живот лица са менталним сметњама.

Материјални услови, хигијена и хуманизованост окружења

Укупан број пацијената на одељењу на дан посете НПМ био је 36, док је укупан број постеља на одељењу 50, од тога 26 за пацијенте и 24 за пацијенткиње. Служба психијатрије има 12 соба за смештај пацијената, од тога 6 за смештај мушкарце и 6 за смештај жена. Собе су двокреветне, четворокреветне и шестокреветне и у њима се налазе само кревети и полице за одлагање личних ствари. Хигијена соба је задовољавајућа. Такође, постоје два одвојена купатила и тоалета за пацијенте и пацијенткиње. Топле воде према наводима медицинске сестре има стално. Средства за хигијену пацијенти доносе сами или им се обезбеђује на одељењу. Током обиласка соба примећено је да су пацијенти углавном у својој одећи. Болница обезбеђује пицаму пацијентима, а такође им је омогућено да носе и сопствену пицаму. Према наводима медицинске сестре, сувишна гардероба пацијената се или враћа породици или се обележава и одлаже у магацин до отпуштања пацијента са лечења када му се иста враћа.

Према наводима медицинске сестре, опрема у собама за смештај пацијената је дотрајала, односно све кревете, душеке и постељину потребно је заменити новим, као и сву столарију.

УТВРЂЕНО

У Служби психијатрије Опште болнице у Шапцу кревети, душеци и постељина у собама за смештај пацијената су дотрајали, као и сва столарија.

РАЗЛОЗИ

Неодговарајуће животни услови и лечење пацијената у психијатријским болницама могу веома брзо довести до ситуација које се могу оквалификовати као нечовечно или понижавајуће поступање.³

Обезбеђење материјалних услова који омогућавају лечење и добробит пацијената би требало да буде циљ; психијатријском терминологијом речено, ради се о стварању позитивног терапијског окружења. Ово је од важности не само за пацијенте, него и за особље које ради у психијатријским установама. Нарочиту пажњу треба посветити декорацији простора, како соба за пацијенте, тако и делова за рекреацију, како би се пацијенти визуелно стимулирали. Врло је пожељно обезбедити ормаре за гардеробу и ормариће уз кревет, а пацијентима би требало бити дозвољено да држе одређене личне ствари (фотографије, књиге, итд.)⁴

Треба такође подвући важност тога да пацијентима буде дат неки простор који могу да закључају, како би ту чували своје личне ствари; пропуст да им се обезбеди таква подобност може нарушити пацијентов осећај сигурности и аутономије. Тоалети морају омогућити пацијентима извесну приватност.⁵

Стварање позитивног терапијског окружења укључује, пре свега, обезбеђивање довољног животног простора по пацијенту као и адекватно осветљење, грејање и вентилацију, њихово одржавање у задовољавајућем стању и остваривање потребне болничке хигијене⁶.

ПРЕПОРУКА

Болница ће неодложно обезбедити материјалне услове којима ће се омогућити позитивно терапијско окружење, преправком или набавком нових кревета, душека и постељине.

³ Европски комитет за спречавање мучења, 8. Општи извештај [CPT/Inf (98) 12], тачка 32.

⁴ Европски комитет за спречавање мучења, 8. Општи извештај [CPT/Inf (98) 12], тачка 34.

⁵ Закон о заштити лица са менталним сметњама (Сл. гласник РС, бр. 45/13), члан 38.

⁶ Стандарди Европског комитета за спречавање мучења (2002)1/1- Rev. 2010, III - тачка 34.

Болница се предузеће мере како би се заменила и дотрајала столарија на одељењу психијатрије.

Посебна просторија за спровођење мере физичког спутавања не постоји, већ се по потреби обезбеђује просторија за спровођење ове мере. Према наводима присутног медицинског особља кад се према лицу примењује мера физичког спутавања, обавезно је неко од присутних медицинских техничара уз њега.

На одељењу постоји и просторија за радно - окупациону терапију, као и трпезарија која је уједно и дневни боравак и просторија за посете пацијената. Број пацијената укључених у радно - окупациону терапију у тренутку посете био је око 30 пацијената. Радна терапија спроводи се сваки дан према наводима медицинске сестре. Медицинска сестра наводи да пацијенти могу слободно да шетају по одељењу и буду где желе. Главни циљ медицинских радника на психијатријском одељењу јесте да се пацијенти брзо врате у природно окружење.